

Grill- och badplatser samt vindskydd

Vid Frölunda 8 finns ett tillgänglighetsanpassat grillhus och två grillplatser. Här har man fina vyer ut över Mälaren. Du kan välja att bada från klippor eller en mindre sandstrand. Gröna udden i närheten av Kungsängens station erbjuder också bad samt grillmöjligheter. Vill du bada från brygga i Lejondalsjön rekommenderas badet vid Hällkana 9 dit leden också går. Där finns det även möjligheter att grilla, både i ett tillgänglighetsanpassat grillhus och vid flera grillplatser längs stranden. Vindskydd vid vackra platser finns i Frölunda och i Lejondals naturreservat samt vid Lillsjön och Örnäsjön.

Grillhuset i naturreservatet Frölunda

Fågelskådning

Det finns fågeltorn vid Tibbleviken och i Broängarnas naturreservat. Båda tornen är markerade i kartan.

Kommunikationer

Vandringsleden går nära pendeltågsstationerna i Kungsängen och Bro, vilket gör det enkelt att påbörja sin vandring där. Det går också att kliva av pendeltåget i Kallhäll och gå 2,5 km till Stäketbron där Upplands-Broleden börjar eller åka buss till hållplats Kajsas Hof vid Stäketbron. Man kan även ta buss till hållplats Ångsuddsvägen där leden korsar Enköpingsvägen i närheten av Upplands-Bro Ryttaförening.

Parkeringsplatser

Parkeringsplatser finns på Stäksön, vid vägmuseet, 7 Gröna udden i Kungsängen, Frölunda, Broängarna, Bro idrottsplats, Lejondals naturreservat, Bro centrum och vid pendeltågsstationerna. Parkeringsplatserna är utmärkt i kartan.

Anpassning för rörelsehindrade

För att kunna nå de platser som beskrivs nedan behövs en eldriven rullstol med rejäla hjul. I naturreservatet Frölunda finns ett grillhus som är anpassat för rörelsehindrade. 8 Där finns även en anpassad sittgrupp, en toalett och en separat parkeringsplats nere vid stranden. Ute på Stäksön är det möjligt att ta sig via vägen till den kulturhistoriska intressanta Stäketborgen. 6 Det går också att ta sig fram på den delen av 1600-talsvägen 7 som börjar vid Dalkarlsbackens parkering. Från Bro IP kan du färdas på den vackra slingrande leden ända fram till Broängarnas naturreservat. Övriga delar av Upplands-Broleden har sådana terrängförhållanden att leden inte är tillgänglig för den som använder rullstol eller har andra svårigheter att förflytta sig.

På promenad i skogen

Information om leden i fält

Förutom orange markering på träd och stolpe finns det ett antal pilar uppsatta. Det finns pilar med orange färg som berättar att leden ändrar riktning. Det finns även pilar med text och siffror som berättar hur lång en viss sträcka är. Längs leden finns 14 informationstavlor där du kan lära dig mer om natur, kultur och miljö.

Hänvisningspilar vid Dalkarlsbacken

Mer information kan du få här

Upplands-Bro kommun tfn 08-581 690 00

www.upplands-bro.se

Länsstyrelsen i Stockholms län tfn 010-223 10 00

www.lansstyrelsen.se/stockholm

Upplands-Bro
KOMMUN

**LOkala
NAturvårds
satsningen**

Produktion: Maria Elfström, Johan Björklind Möllegård
Kartproduktion: Johan Björklind Möllegård
Foto och illustrationer: Tomasz Pydzik (om inte annat anges)
Tryck: DanagårdLiTHO, 2020

Grundregeln i allemansrätten är att inte störa och inte förstöra.

Det innebär att du inte får skada vare sig mark, växter eller djur.

- Du som rider eller cyklar bör följa anvisade leder eller vägar där känslig mark inte kan skadas. Det är inte tillåtet att köra med motorfordon i terrängen.
 - Undvik tomtmark och planteringar och var noga med att stänga grindar efter dig när du passerar genom betesmark.
 - Skogens alla invånare, både människor och djur, har rätt till hemfrid. Har du hunden med dig måste du ha den under uppsikt. Under tiden 1 mars – 20 augusti, då skogens djur föder upp sina ungar, bör du ha den kopplad.
 - Vill du tälta mer än en natt eller tillsammans med en större grupp måste du be markägaren om lov.
 - Använd helst de iordningställda grillplatserna i området.
 - Skräpa inte ner eller gör överkan på anordnade leder och sevärigheter.
- Observera att särskilda bestämmelser gäller för respektive naturreservat.

En varsam gäst är alltid välkommen tillbaka!

Välkommen till Upplands-Broleden

Hästbete på Ekbacken

Upplands-Broleden ringlar sig genom ett typiskt Mäljarlandskap, präglat av närheten till stadsmiljöer och Mälarens vatten. Här möter du ett variationsrikt landskap som har mycket att erbjuda av både natur och kultur. På en relativt begränsad yta kan man få uppleva allt från trolska barrskogar till betade strandängar. För att skydda naturen har flera naturreservat bildats och för att göra området mer tillgängligt har Upplands-Broleden dragits från Bro via Kungsängen till Järfällas kommungräns. På Lennartsnäshalvön finns ridstigar och flera småvägar som lockar till cykling.

Upplands-Broleden

Upplands-Broleden sträcker sig genom ett varierat landskap. Leden är totalt 29 km lång och markerad med orange märkning på träd eller stolpe. En vandring längs leden bjuder på många fina upplevelser oavsett årstid. Goda möjligheter finns att på egen hand bekanta sig mer med området, exempelvis med de vackra gårdsmiljöerna kring Öråker och Lennartsnäs. Av kartan framgår vilka områden utmed leden som betas. Har du hund med dig bör du välja en alternativt väg. Det finns ridleder på totalt 40 km. Både ryttare och vandrare behöver visa hänsyn till varandra där ridleden och vandringsleden går på samma sträcka.

Geologi

Efter att ha varit nertryckt av inlandsisen började landet stiga upp ur havet för ca 8000 år sedan. Detta har medfört att de högst belägna delarna av området blev renspolade av vågorna och dessa marker är idag hällmarker. Berggrunden består huvudsakligen av gnejs och granit. I slutningarna är det stenigt och slättlandet består av lerjord. Landhöjningen pågår alltjämt med ca en halv cm per år.

De Geer-moränerna i Stäketskogen

På Stäksön finns ett hundratal blockvallar, **1** så kallade de Geer-moränerna. Dessa imponerande vallar bildades i kanten av inlandsisen när den drog sig tillbaka.

Öppet jordbrukslandskap

Det bedrivs ett aktivt jordbruk i området. Här finns också nötboskap och får samt en hel del hästar. Jordbruket och djuren håller landskapet öppet och bidrar till den biologiska mångfalden. Många växter är beroende av betade marker för att kunna finnas kvar. På Öråkers och Aspviks marker samt på Broängarna betas strandängar ända ner till vassbältet. I Lejondals naturreservat finns vackra öppna beteshagar nere vid sjön.

Naturreservat

Leden passerar genom fyra naturreservat och sträcker sig längs ett femte. Dessa olika reservat har helt skilda karaktärer, från betade strandängar till urskog. Stäketskogens naturreservat som ligger på Stäksön är ett urskogsartat område med flerhundraåriga tallar. Broängarnas naturreservat är känt för sitt rika fågelliv. Naturreservaten Frölunda och Lejondal är natursköna områden med rika möjligheter till friluftsliv och bad. Likaså har även naturreservatet Lillsjön-Örnässjön bildats med tanke på rekreation och friluftsliv samt för områdets värdefulla naturmiljöer.

Urskogsartat område med liggande och stående gamla träd

Luftiga lövskogar

I området finns det gott om ädellövträd som ek, lind, lönn och ask. Eken är ett träd som kräver mycket plats och ljus för att trivas och utvecklas. Längs med Upplands-Broleden finns flera beteshagar med vidkroniga ekar där betesdjuren håller marken öppen runt träden. Ett bra exempel på detta är biotopskyddsområdet Hasselbacken. Där finns en vacker hassellund med inslag av stora gamla ekar. Gamla lövträd är mycket viktiga för den biologiska mångfalden eftersom många insekter är beroende av död ved för att kunna leva.

Mälaryvy från naturreservatet Frölunda

Gamla ihåliga ekar utgör också bra boplatser för många fåglar och fladdermöss. Boken är ett annat av våra ädellövträd. Den har svårt att på egen hand etablera sig så här långt norrut. En vacker planterad gammal bokskog **2** finns att se på Stäksön. På våren under lövsprickningstiden är bokskogen som allra vackrast. De skira nyutslagna bladen ger ett mycket speciellt ljus som skapar en säregen stämning.

Barrskogar

Det finns en hel del fina barrskogar i området. På den blockiga branten på Stäksön ovanför järnvägsbron och med vy över Mälaren och Kungsängen finns ett litet urskogsartat område kallat Stäketskogen. Här finner du gamla tallar och död ved vilket är mycket värdefullt för den biologiska mångfalden. Skogen här är upp till 300 år gammal, vilket har gynnat förekomsten av flera ovanliga vedlevande insekter och sällsynta svampar. Det är den svårtillgängliga terrängen som räddat området från avverkningar. Utefter leden finns fina exempel på typisk hällmarkstallskog. **3** På ett flertal ställen ser det ut som om tallarna växer direkt på berget. I sänkokorna är det granen som dominerar.

Hällmarkstallskog med renlav och ljung

Ett annat sevärt naturskogsområde som är biotopskyddat finns sydost om Lejondalssjön. **4** Här är marken flackare och täckt av gamla träd, gröna mossor och nedfallna gamla trädstammar. På hösten kan man här fylla sin svampkorg med trattkantareller, kremlor och riskor.

Djur och fåglar

Du kan stöta på våra vanligaste däggdjur inom området. Störst chans att se är rådjur, hare och räv. Även älg och dovhjort förekommer om än sparsamt, dessutom finns det en hel del vildsvin i området.

Ser du att någon bökat i jorden så att det ser ut som om en

jordfräs gått fram, så är det vildsvinen som är de skyldiga.

Vildsvinen är dock skygga djur, så de är svåra att få syn på. På strandängarna i Broängarnas naturreservat har mer än 225 fågelarter observerats. Här finns även ett populärt fågeltorn med utsikt över Mälaren. Några vanliga häckande fåglar är tofsvipa, enkelbeckasin, gulärla, och ängspip-lärka. I ohävdade strandängspartier påträffas buskskvätta, gräshoppsångare och näktergal. I vattenområdet uppehål- ler sig rördrom, svarthakedopping och ärta. Chansen är stor att få se brun kärnhök, fiskgjuse och havsörn. Vid Tibbleviken finns också ett fågeltorn där man får en bra överblick över vattnet och vassen. Här kan man se många intressanta fåglar trots närheten till Kungsängen som ligger på andra sidan viken. I barrskogen häckar tofsmes, svartmes, entita, dubbeltrast, taltrast och morkulla. Den stora förekomsten av gamla träd efter vandringsleden gynnar flera av våra hackspettsarter som större och mindre hackspett, gröngöling samt spillkråka.

Tofsvipa på strandäng

Foto: Sieve Dahlfors

Flora

Floran längs vandringsleden är variationsrik då den passerar flera olika naturtyper. I ädellövskogen trivs nunneört, blåsippa, vitsippa och vårlök och i barrskogen hittar du lingon, blåbär och ljung. I beteshagarna växer mandelblom, kattfot, gullviva, backnejlika och brudbröd. Gräsen och starrarterna dominerar strandängarna. Skogsbrynen och åkerholmarna är mycket vackra under blomningstid. Där blommnar slån, hägg, nypon, rönn och hagtorn. Dessa buskar och träd med bär har stor betydelse för faunan. Du kan också hitta skogsorkidéer såsom nattviol och Jungfru Marie nycklar längs vandringsleden. Om du tittar upp i vissa träd och har ögonen med dig när löven är borta kan du få syn på stora gröna nystan. Det är misteln, den ständigt gröna halvparasiten som finns på en del platser utmed vandringsleden.

På Lennartsnäshalvön bedrivs ett aktivt jordbruk

Kulturarv
marker med anor sedan järnåldern

Du befinner dig i en levande kulturbyggd. Här har människor funnits och verkat sedan generationer tillbaka allt eftersom landet stigit upp ur havet. Det finns en hel del lämningar som vittnar om detta.

Vid Asker låg sannolikt Lennartsnäshalvöns första bosättning från äldre järnåldern. Här kan man idag se gravrösen från bronsåldern. Rösen hör till Mälardalens större rösen med diametrar mellan 15 och 17 meter. Vid Tuna Ödeby **5** finns lämningar av en större bosättning från vikingatiden. Av historiska källor framgår, att det redan på 1100-talet bör ha legat en försvarsanläggning på Stäketholmen. I en medeltida klosterkrönika omtalas, att Sigtuna och Stäket brändes år 1187 samt att ärkebiskopen bragtes om livet av en fiendeflotta från öster. Den som var ägare till Stäkets borg **6** kunde effektivt kontrollera den viktiga segelleden mot Sigtuna, Uppsala och hela Upplands inland. Därför kom S:t Eriks slott, som borgen senare kallades, att spela en viktig politisk roll under medeltiden i maktkampen mellan kyrkan och kungen. Sten Sture den yngre lät riva anläggningen år 1518, vilket var upptakten till Stockholms blodbad två år senare.

Besvärlig väg vid Dalkarlsbacken på Stäksön

Vägmuseum **7**

Vid vägmuseet på Stäksön kan man se exempel på vägar från 1600- och 1800-talet. Man får här en inblick i gamla tiders vägbyggnation och framkomlighetsproblem och detta i nära anslutning till vår tids motorväg och järnvägsdragnin. Längs vägmuseets rundslinga finns flera skyltar med mer information.

Några av gårdarna i Upplands-Bro

Det öppna och kuperade odlingslandskapet på östra Lennartsnäshalvön domineras av 1600-talssäteriet Lennartsnäs och 1700-talsherrgården Öråker. Dagens odlingslandskap med skogbevuxna moränhöjder och dagens vägnät stämmer till sin utsträckning väl överens med Bro häradskarta

från 1860. Herrgårdarna har sedan sin tillkomst i hög grad satt sin prägel på området. Idag är Lennartsnäs en välbevarad herrgårdsmiljö med en ståtlig huvudbyggnad uppförd i karllohansstil. Gården är vackert belägen i en park med arbetarbostäder och tidstypiska stora ekonomibyggnader från 1900-talets början. Öråkers herrgård uppfördes troligen i början av 1700-talet. Herrgårdsbyggnaden skall enligt uppgift ha timrats i Finland och flyttats till Öråker. Öråker nämns i medeltida skrifter för första gången redan år 1384 (Øørakra).

Öråkers gård

Almare-Stäket är en gård med gamla anor. Slottsbyggmästaren och konstnären Wilhelm Boy lät uppföra en byggnad här redan på 1580-talet. Detta hus ingår fortfarande som mittparti i huvudbyggnaden. En större upprustning skedde 1799 under dåvarande ägaren greve Samuel af Ugglas.

Av alla de personligheter som figurerat i herrgårdens långa historia presenteras här en fågelforskare och två spännande kvinnor. Ornitologen Gustaf Tengmalm arbetade som informator och forskade på ugglor. Pärlugglan hette länge Tengmalms uggle. Den första kvinnan la Gardies dotter som år 1748 på Almare-Stäket genomförde de berömda experimenten som visade att det gick att få fram stärkelse, puder och brännvin av potatis. Som gift hette hon Eva Ekeblad och hon blev som första kvinna invald i Kungliga vetenskapsakademin.

Den andra historiska kvinnan är Helena Charlotta af Ugglas. Maken Gustaf Fredrik Åkerhielm har rest det förgyllda gjutjärnsmonumentet till minne av sin döda maka på Monumentholmen. **2** Båda två var musikintresserade. De höll litterära och musikaliska salonger i sina hem i Stockholm och på Almare-Stäket. De sponsrade Stockholmsoperan och såg till att Mozarts Trollflöjten kom till Stockholm.